

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020
Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

INHOUDSOPGAVE

1. Introductie 3
2. Ontwikkelingen 2020 en vooruitblik 4
3. Wat wil het pensioenfonds bereiken? 5
4. Bevorderen van een klimaatneutrale economie 6
5. Verbeteren van de arbeidsomstandigheden 12
6. Het voorkomen van negatieve impact 15
7. Aanzetten tot goed ondernemingsbestuur 21

Bijlage I: Meer informatie 27

Bijlage II: Uitsluitingen per eind 2020 28

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020

Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

1. Introductie

In de afgelopen jaren is de aandacht voor maatschappelijk verantwoord beleggen (MVB) sterk toegenomen. Dit past in een brede maatschappelijke trend waarbij zaken als milieu, duurzaamheid en verantwoordelijkheid voor de samenleving hoger op de agenda worden geplaatst. Voor ondernemingen betekent dit dat ze steeds meer moeten nadenken over hun 'corporate citizenship' en de invulling die ze daar aan geven. Vrijwel alle grote ondernemingen hebben hier beleid voor ontwikkeld (Corporate Social Responsibility Policy) en leggen daarover verantwoording af in een Sustainability Report.

Het Maatschappelijk Verantwoord Beleggingsbeleid afgekort MVB-beleid) bevat het volledige beleid van de Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot (hierna "het Fonds") ten aanzien van beleggen op een maatschappelijk verantwoorde manier. In dit beleid wordt naast de ambitie, doelstelling en duurzame beleggingsovertuigingen ingegaan op de maatschappelijke onderwerpen waar het Fonds zich op richt, op wat voor manier het Fonds vormgeeft aan de uitvoering en hoe het Fonds monitort of het beleid goed uitgevoerd wordt. Daarnaast heeft het Fonds beleid opgesteld hoe het Fonds communiceert over de duurzaamheid van haar beleggingen. Het MVB-jaarverslag is een van de communicatiemiddelen. Het MVB-beleidsdocument is te vinden op de website¹.

Dit MVB-jaarverslag geeft inzicht in de maatschappelijke bijdrage die het Fonds levert en waar het Fonds stappen aan het zetten is. Hoofdstuk 2 bevat een toelichting op de stappen die gezet zijn in 2020 en gezet worden in 2021. In hoofdstuk 3 staan we kort stil bij de ambitie van het Fonds. In hoofdstuk 4 geven we inzicht in de manier waarop het Fonds een klimaatneutrale economie bevordert. Hoofdstuk 5 geeft inzicht in hoe arbeidsomstandigheden worden verbeterd. Hoofdstuk 6 gaat in op het voorkomen van (mogelijke) negatieve impacts. In hoofdstuk 7 wordt toegelicht hoe het Fonds andere partijen aanzet tot goed ondernemingsbestuur en hoe zij hier zelf invulling aangeven. Voor de implementatie en uitvoering van haar beleid maakt het Fonds waar mogelijk gebruik van de diensten van haar fiduciaire vermogensbeheerder, te weten Kempen Capital Management (KCM). In veel gevallen treedt KCM op namens het Fonds.

¹ https://pensioenfondsvanlanschot.nl/wp-content/uploads/20210304_PVL_MVB-beleid_DEF.pdf

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

2. Ontwikkelingen 2020 en vooruitblik

In dit hoofdstuk staan we kort stil bij wat het Fonds in 2020 bereikt heeft op het gebied van MVB en waar de aandacht naar uitgaat in 2021.

Wat waren de ontwikkelingen gedurende 2020?

Het bestuur van het Fonds heeft in 2020 de maatschappelijke ambitie aangescherpt. Het Fonds heeft onder andere de ambitie een positieve bijdrage te leveren aan de klimaatverandering en MVB verder te integreren in de beleggingsportefeuille. In het vierde kwartaal van 2020 heeft het Fonds de mogelijkheden binnen de categorie aandelen ontwikkelde landen verkend. De verdere vormgeving binnen deze categorie wordt in 2021 voortgezet. Hetzelfde wordt gedaan voor de andere beleggingscategorieën, waarbij gestart wordt met de beleggingscategorieën waar voldoende en betrouwbare informatie over beschikbaar is. Het meten en verzamelen van informatie over duurzaamheid voor de meer private beleggingen van het Fonds is voor de meeste beleggingen nog in ontwikkeling.

Het Fonds heeft verder te maken met ontwikkelingen op het gebied van wet- en regelgeving en/of maatschappelijke initiatieven waar het Fonds zich aan gecommiteerd heeft. De IORP II-wetgeving vereist onder andere dat het Fonds klimaatrisico's meeweegt in het beleggingsbeleid. In 2020 heeft het Fonds een ALM-studie uitgevoerd waarbij ook rekening is gehouden met mogelijke klimaatontwikkelingen over een korte en lange horizon. Er is bijvoorbeeld gekeken wat de impact is op de waarde van beleggingen als overheden ingrijpen met klimaatmaatregelen of als energie duurzaam opgewekt wordt. Daarnaast is het Fonds begonnen met het uitwerken van de vereisten van duurzame wet- en regelgeving die gedurende 2021 in werking treedt, de Europese verordening die voorschrijft hoe de financiële sector informatie over duurzaamheid moet vastleggen ('SFDR'). Een uitgebreidere toelichting op relevante wet- en regelgeving is te vinden in het MVB-beleidsdocument.

Het Fonds heeft zich verder verdiept in het Klimaatakkoord en welke klimaatambitie het Fonds zelf precies heeft. Besloten is om de ambitieuze 'Paris Aligned Benchmark' na te streven, wat wil zeggen dat er direct een zeer forse (50%) reductie van de CO₂-uitstoot van de beleggingen wordt nagestreefd en hierna een jaarlijkse verdere reductie van de uitstoot van circa 7% in lijn met het Klimaatakkoord. In hoofdstuk 4 is dit verder toegelicht.

Wat gaat het Fonds in 2021 doen?

Binnen de beleggingsportefeuille wordt in 2021 aandacht gegeven aan de verdere uitwerking van de MVB-ambitie binnen aandelen ontwikkelde landen en wordt gestart met het verkennen van de mogelijkheden voor de categorie aandelen opkomende landen.

In 2021 speelt de implementatie van de Europese verordening SFDR zoals hierboven genoemd een grote rol. Het Fonds heeft de pensioenregeling en beleggingsportefeuille geclassificeerd als een financieel product dat duurzaamheidsaspecten promoot. Deze classificatie brengt vereisten over informatieverschaffing aan de deelnemer met zich mee. Vanaf 2022 moet het Fonds ook voldoen aan andere vereisten waaronder specifieke ongunstige effecten van de beleggingsportefeuille. Deze vereisten vergen meer voorbereidingstijd, met name op het gebied van het verzamelen van informatie, en zullen naar verwachting eind 2021 worden afgerond. Een update zal op de website volgen.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

3. Wat wil het pensioenfonds bereiken?

Het Fonds belegt het vermogen op een maatschappelijk verantwoorde wijze, in de overtuiging dat dit niet ten koste gaat van financieel rendement en dat dit risico's verlaagt. Waar mogelijk zal het vermogen worden ingezet om een bijdrage te leveren aan verduurzaming van de maatschappij. In dit hoofdstuk geven we een korte weergave van de maatschappelijke ambitie.

Wat is de maatschappelijke ambitie van het Fonds?

Het Fonds heeft de ambitie met haar MVB-beleid een positief maatschappelijk rendement te behalen zonder dat dit ten koste gaat van het financieel rendement en/of leidt tot een hoger risico. Tegelijkertijd heeft het Fonds niet de ambitie om in Nederland als voorloper te fungeren op het gebied van MVB-beleid, maar ook niet om achter te blijven.

Dit betekent dat het Fonds ten opzichte van andere Nederlandse pensioenfonds op het gebied van duurzaamheid(sbeleid) in het tweede kwartiel wil zitten. Daarbij blijft het belangrijk dat de deelnemers/stakeholders zich comfortabel voelen bij het gevoerde beleggingsbeleid en dat het reputatierisico wordt beperkt. Het Fonds heeft er dan ook bewust voor gekozen het Internationaal Maatschappelijk Verantwoord Beleggen (IMVB) convenant te ondertekenen. Het IMVB convenant is een gezamenlijk initiatief van de overheid, pensioenfonds, vakbonden en NGO's om door middel van samenwerking beleggingen evenwichtiger te maken voor maatschappelijke ontwikkelingen. Specifiek op het gebied van klimaat ondersteunt het Fonds de doelstellingen zoals uiteengezet in het Klimaatakkoord om de uitstoot van de schadelijke broeikasgassen wereldwijd terug te dringen.

Gezien de veelheid aan vraagstukken en oplossingsrichtingen op het vlak van MVB wil het Fonds focus aanbrengen. Hiertoe maakt het Fonds gebruik van de 17 Sustainable Development Goals (SDG's) voor 2030 zoals deze in 2015 door de VN zijn vastgesteld (deze 17 SDG's zijn gekoppeld aan de thema's van het Global Impact Investing Network). Het Fonds wil een significante bijdrage leveren aan met name de volgende Sustainable Development Goals: Goede gezondheid en Welzijn (SDG 3), Betaalbare en duurzame Energie (SDG 7), Waardig werk en economische groei (SDG 8), Verantwoorde consumptie en productie (SDG 12), Klimaatactie (SDG 13) en Vrede, justitie, en sterke publieke diensten (SDG 16).

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

4. Bevorderen van een klimaatneutrale economie

Het Fonds wil de transitie naar een klimaatneutrale economie bevorderen door zich als betrokken aandeelhouder op te stellen. In het MVB-beleid is het betrokkenheidsbeleid van het Fonds geformuleerd waarbij onder andere via de fiduciaire vermogensbeheerder de dialoog zelfstandig en samen met anderen gevoerd wordt met bedrijven waar verbetering op het gebied van klimaat wenselijk is. Daarnaast wenst het Fonds continu het inzicht binnen de verschillende beleggingscategorieën te verbeteren en gericht een duurzaam beleid te formuleren en te voeren. In dit hoofdstuk geven we inzicht hoe het Fonds betrokken is via het voeren van de dialoog en wordt nieuwe informatie over de categorieën aandelen ontwikkelde en opkomende landen, (staats)obligaties, vastgoed- en hypotheekbeleggingen weergegeven. Het Fonds is voornemens beleid voor deze beleggingscategorieën te formuleren.

Het Fonds wil als betrokken aandeelhouder een positieve bijdrage leveren.

Voeren van de dialoog namens het Fonds

Het Fonds voert via de fiduciaire vermogensbeheerder gesprekken met bedrijven om een klimaatneutrale economie te bevorderen. Dit gebeurt sinds 2016 al met Shell. De focus lag op het terugbrengen van hun eigen CO₂-uitstoot in lijn met het Klimaatakkoord en is in 2020 uitgebreid met het terugbrengen van de CO₂-uitstoot van de leveranciers en afnemers van Shell door ze actief te helpen. Shell heeft in haar plan opgenomen een leiderschapsrol in te willen nemen. Dit betekent dat zij beloningen naast financiële doelstellingen ook koppelt aan klimaatdoelstellingen en haar lidmaatschappen aan beroepsverenigingen heroverwegen als er tegenstrijdigheden zijn in het bereiken van hun klimaatdoelen.

Een ander voorbeeld is de dialoog met Equinor. De gesprekken met Equinor, een andere grote speler in de olie en gassector, hebben geleid tot vergelijkbare resultaten. Equinor heeft als doel zelf klimaatneutraal te willen zijn in 2030, in 2050 de CO₂-uitstoot van hun leveranciers en afnemers met 50% te reduceren en, mede via de ontwikkeling van een groot windmolenpark in de zee, de hernieuwbare energieproductie in 2026 te vertienvoudigen. Ook bij Equinor is de beloning van werknemers aan het realiseren van deze doelen gekoppeld en worden lidmaatschappen heroverwogen. Deze doelen heeft het Fonds via de fiduciaire vermogensbeheerder ook ondersteund bij de stemming op de aandeelhoudersvergadering. Dit wordt kort toegelicht in hoofdstuk 7. Het volgende doel van de gesprekken is om het doel van Equinor aan te scherpen van 50% CO₂-reductie naar volledig klimaatneutraal zijn.

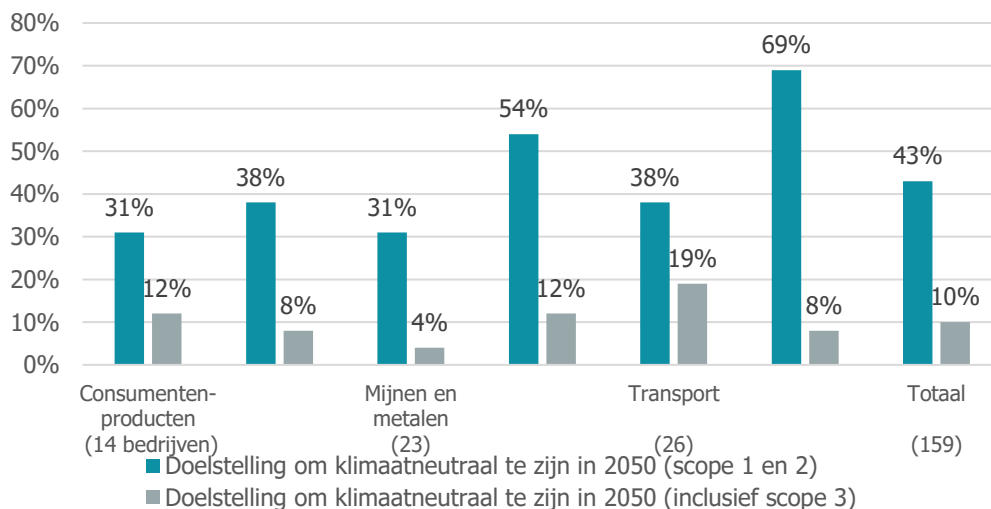
Voeren van de dialoog samen met anderen

De fiduciaire vermogensbeheerder is namens het Fonds met andere financiële instellingen aangesloten bij de Climate Action 100+. In dit kader werden in 2020 gesprekken gevoerd met ondernemingen zoals Unilever, BP, Ford, PetroChina, en Eneos Holdings waarin zij werden aangemoedigd om hun doelstellingen voor het verminderen van de CO₂-uitstoot op lange, middellange en korte termijn aan te scherpen.

Dit leidde bij Unilever tot de aankondiging dat al hun producten in 2039 klimaatneutraal zijn en zij daarnaast een fonds van € 1 miljard opzetten om bijvoorbeeld bossen aan te planten en CO₂ op te slaan. BP, Ford en PetroChina willen klimaatneutraal zijn in 2050, Eneos Holdings al in 2040, naast hun doel om ook beloningen te koppelen aan sociale en milieudoelstellingen.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bron: Climate Action 100+.

We zien voortgang in vergelijking met vorig jaar maar zijn er nog wel veel stappen te zetten. Bijna de helft van de 159 bedrijven (in 2019 was dit slechts 18%) waar mee gesproken wordt, gezamenlijk verantwoordelijk voor ongeveer 80% van de wereldwijde CO₂-uitstoot, willen klimaatneutraal zijn in 2050. Deze bedrijven houden echter zoals te zien is in de figuur nog niet allemaal rekening met de CO₂-uitstoot veroorzaakt door hun leveranciers of afnemers (de zogenaamde scope 3 uitstoot). Iets wat wel belangrijk is om uiteindelijk naar een klimaatneutrale economie te bewegen.

Binnen de beursgenoteerde beleggingen bedrijven selecteren die een positieve bijdrage leveren

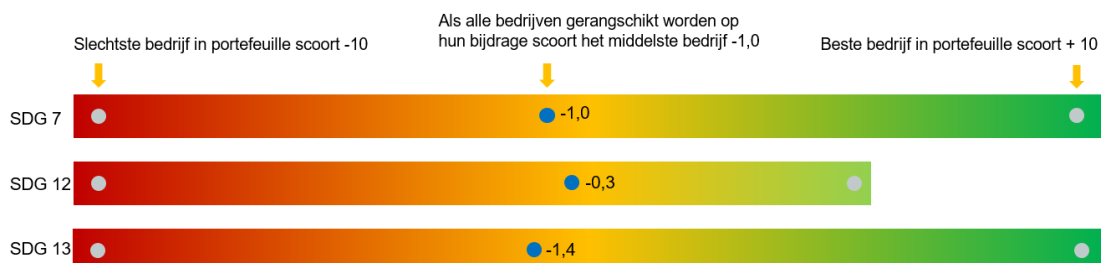
Het Fonds heeft de ambitie meer in (beursgenoteerde) bedrijven te beleggen die een bijdrage leveren aan de gekozen SDG's. In 2020 heeft het Fonds gewerkt aan het inzichtelijk maken van de impact die het maakt op iedere SDG. Het Fonds richt zich binnen het thema klimaat op SDG 7 (Betaalbare en duurzame Energie), SDG 12 (Verantwoorde consumptie en productie) en 13 (Klimaatactie).

Het Fonds heeft in kaart gebracht of bedrijven bijdragen aan de duurzame ontwikkelingsdoelen. Alle beleggingen in aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed hebben een score gekregen. Deze score loopt uiteen van -10 voor een bedrijf met een sterk negatieve bijdrage tot +10 voor een bedrijf met een sterk positieve bijdrage. De onderstaande illustratie geeft de score van het middelste bedrijf (de mediaan) nadat we alle beleggingen in de beleggingsfondsen van Northern Trust, T.Rowe Price, Vanguard, Legal & General, BlackRock en Aberdeen Standard Life rangschikken. Deze score wijkt nu nog nauwelijks af van 0 of is zelfs licht negatief. Dit onderstreept het belang van verdere verduurzaming van de portefeuille om de bijdrage aan de doelen te verbeteren.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

SDG-impact rating SDG 7, 12 en 13

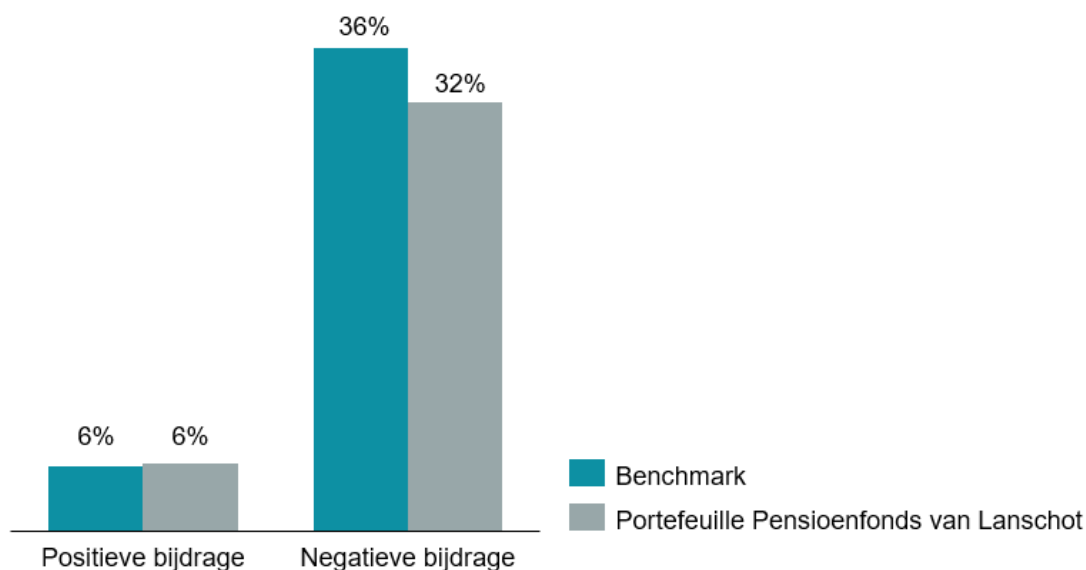

Bron: ISS. Toelichting: ondernemingen krijgen een score van -10 tot +10 afhankelijk van de energiebronnen van producten en diensten en toegepaste technologieën. Hoe duurzamer de onderneming, hoe hoger de score

Het Fonds meet de impact van bedrijven op klimaatdoelstellingen. In onderstaande grafiek draagt 6% van de omzet van de bedrijven in portefeuille bij aan positieve klimaatdoelstellingen. Dat is vergelijkbaar met 'de markt'. Als we kijken naar de negatieve effecten, zien we dat het Fonds 4% minder 'vervuilend' is dan de markt.

Impact van bedrijven op klimaatdoelstellingen

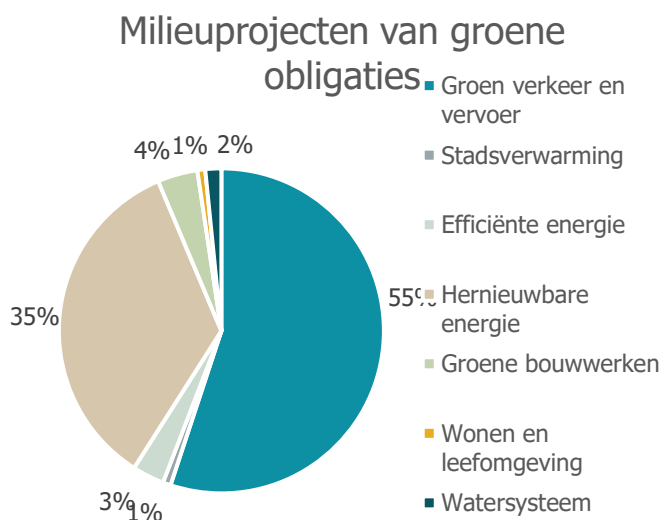

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Een bijdrage leveren door te beleggen in groene staatsobligaties van ontwikkelde landen

Het Fonds belegt via een staatsobligatiemandaat in beheer bij KCM in groene staatsobligaties. Deze obligaties worden gebruikt voor diverse milieuprojecten. Een overzicht van deze projecten is weergegeven in de figuur. Een aantal obligaties dient bijvoorbeeld ter financiering van de verduurzaming van vastgoed of groene energiewinning via windmolens of zonnepanelen.

Per eind 2020 belegt het Fonds binnen haar staatsobligatiemandaat bijna 15% in groene obligaties. Het Fonds gaat onderzoeken wat een passende allocatie naar groene obligaties is. Dit hangt mede af van de beschikbaarheid. De beschikbaarheid neemt toe, maar is nog beperkt.

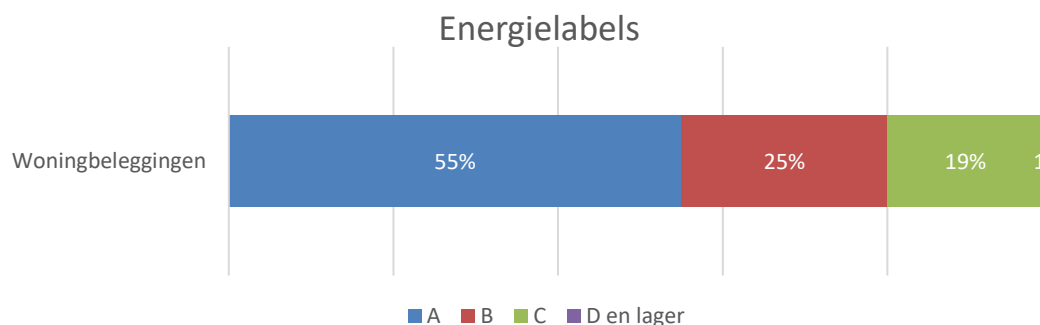
Een positieve bijdrage aan het klimaat leveren door de vastgoedbeleggingen te verduurzamen

De categorie niet-beursgenoteerd vastgoed is een van de private categorieën waar informatie over duurzaamheidsaspecten beter beschikbaar is geworden. In het volgende overzicht zijn de energielabels van de Nederlandse woningen die het Fonds verhuurt weergegeven. Deze woningen zijn onderdeel van het beleggingsfonds van Altera Vastgoed.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bron: Beheerder van de woningbeleggingen.

Bron: Beheerder van de woningbeleggingen.

Aan de hand van deze informatie kunnen concrete doelen worden geformuleerd om de klimaatneutraliteit te bereiken. De fiduciaire vermogensbeheerder is namens het Fonds hiervoor in dialoog met de beheerder Altera Vastgoed. De beheerder is al bezig met diverse verbeteringen aan de woningen met als doel de woningen te verduurzamen. Dit verlaagt ook direct de energiekosten van de huurders.

Binnen de hypotheekbeleggingen is de aandacht voor positieve verandering vergroot

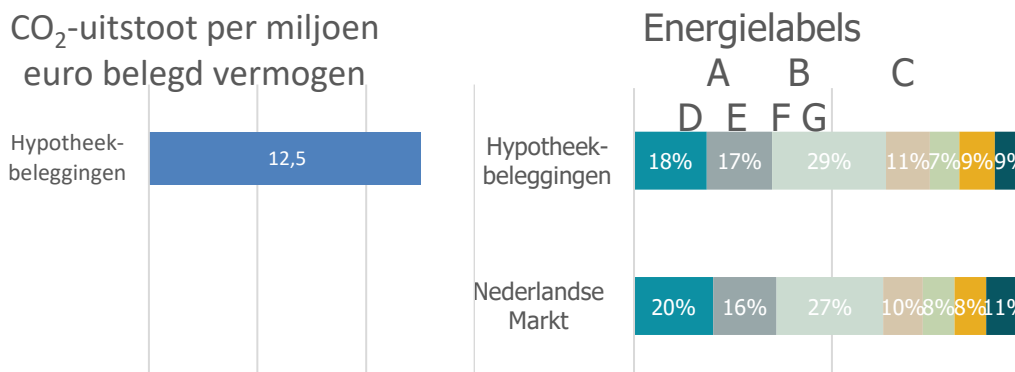
Het Fonds vindt het belangrijk om ook met de hypotheeklenemers die het via de aanbieders Aegon en ASR verstrekt rekening te houden met de consument en een positieve bijdrage te leveren aan het klimaat. Dit is echter een uitdaging omdat de hypotheekmarkt door de overheid sterk gereguleerd is.

Beide beheerders van de hypotheekfondsen houden rekening met de consument door via de aanbieders ondersteuning te bieden bij betalingsproblemen, betaalbare woningen te financieren via hypotheekleningen met een Nationale Hypotheek Garantie en actief consumenten te benaderen als hun woning zeer energie-onzuinig is. Dit levert naast een kostenbesparing voor de consument ook een positieve bijdrage aan het klimaat. NHG-hypotheekleningen worden in het algemeen gebruikt voor de aankoop van iets minder energiezuinige woningen.

Een positieve bijdrage aan de klimaatverandering wordt daarnaast gestimuleerd door het aanbieden van duurzaamheidsdepots. Met dit depot kan een consument maximaal € 25.000 of 6% van de woningwaarde (meer) lenen om de woning te verduurzamen. Voorbeelden hiervan zijn het aanbrengen van gevel- en dakisolatie, dubbel glas, HR-ketels, warmtepompen en/of zonnepanelen.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bron: Beheerders van de hypotheekbeleggingen

Recent is gestart met het meten wat de CO₂-uitstoot per miljoen euro belegd vermogen en energielabels zijn van de woningen waar de hypotheek aangekoppeld zijn. Op het moment dat meer kennis en ervaring opgedaan is stelt het Fonds concrete doelstellingen op. CO₂-informatie over de markt is bijvoorbeeld nog niet beschikbaar.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

5. Verbeteren van de arbeidsomstandigheden

Het Fonds wil de arbeidsomstandigheden verbeteren door zich als betrokken aandeelhouder op te stellen. De fiduciaire vermogensbeheerder gaat namens het Fonds de dialoog zelfstandig en samen met anderen aan met bedrijven waar verbetering op het gebied van arbeidsomstandigheden wenselijk is. Daarnaast wenst het Fonds continu het inzicht binnen de verschillende beleggingscategorieën te verbeteren en gericht een duurzaam beleid te formuleren en te voeren. In dit hoofdstuk geven we inzicht hoe het Fonds betrokken is via het voeren van de dialoog en wordt nieuwe informatie over de categorieën aandelen ontwikkelde en opkomende landen, (staats)obligaties, vastgoed- en hypotheekbeleggingen weergegeven. Het Fonds is voornemens beleid op deze vlakken te formuleren.

Het Fonds wil als betrokkenaandeelhouder een positieve bijdrage leveren

Voeren van de dialoog namens het Fonds

Het Fonds voert via de fiduciaire vermogensbeheerder gesprekken met bedrijven om de arbeidsomstandigheden te bevorderen. Sinds 2018 wordt gesproken met Nike. Nike verkoopt diverse consumentenproducten waaronder sportartikelen en kwam daarvoor negatief in het nieuws vanwege de slechte werkomstandigheden van hun Cambodjaanse werknemers. Dit zorgde bijna voor een UNGP Fail-status, de betekenis van deze status wordt nader toegelicht in hoofdstuk 7. In de gesprekken onderkennen de vertegenwoordigers van Nike het probleem en is afgesproken de arbeidsomstandigheden te verbeteren. Inmiddels is een “Better Work”-programma uitgerold en worden ook de arbeidsomstandigheden van leveranciers beoordeeld. Als de beoordeling te laag is worden andere leveranciers gezocht. De vervolgesprekken met Nike richten zich op het betalen van een leefbaar loon binnen de hele keten.

Voeren van de dialoog samen met anderen

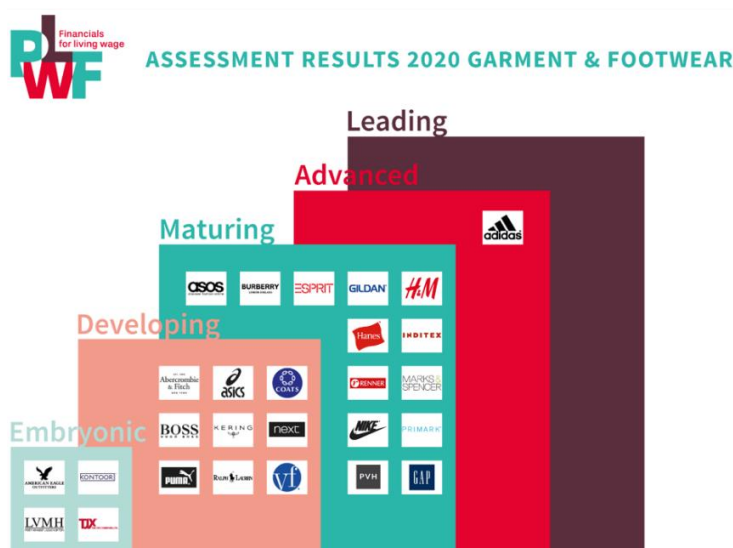
Het Fonds is via de fiduciaire vermogensbeheerder samen met 15 andere Nederlandse financiële instellingen aangesloten bij PLWF. Dit platform zet zich in voor een voldoende leefbaar loon in de meest arbeidsintensieve sectoren, zoals de textielindustrie, landbouw, food- en detailhandel. Een leefbaar loon kan een katalysator zijn om andere arbeidsomstandigheden te verbeteren. De kans op kinderarbeid neemt bijvoorbeeld af als de ouders van een gezin genoeg verdienen.

Het platform gaat met bedrijven in gesprek en probeert te begrijpen in hoeverre bedrijven hun beleid voor leefbaar loon in de bedrijfsvoering integreren om hier verbetermogelijkheden te identificeren. Daarbij wordt gebruik gemaakt van een ‘benchmark’ om de meest en minst vooruitstrevende ondernemingen te kunnen aanwijzen. Zo wordt getracht de ‘achterblijvers’ te motiveren om hun beter presterende sectorgenoten te volgen.

In 2020 heeft het platform in alle sectoren positieve resultaten geboekt. Binnen de textielindustrie bevindt het beleid van de meeste ondernemingen zich inmiddels in de ontwikkelfase en zelfs ontwikkelde fase. Dit betekent dat de meeste kledingproducenten die door het PLWF beoordeeld worden een leefbaar loon als een prangende kwestie zien en hiervoor definities en beleid opstellen. Met een aantal ondernemingen is de dialoog net gestart, deze ondernemingen bevinden zich nog in de eerste fase.

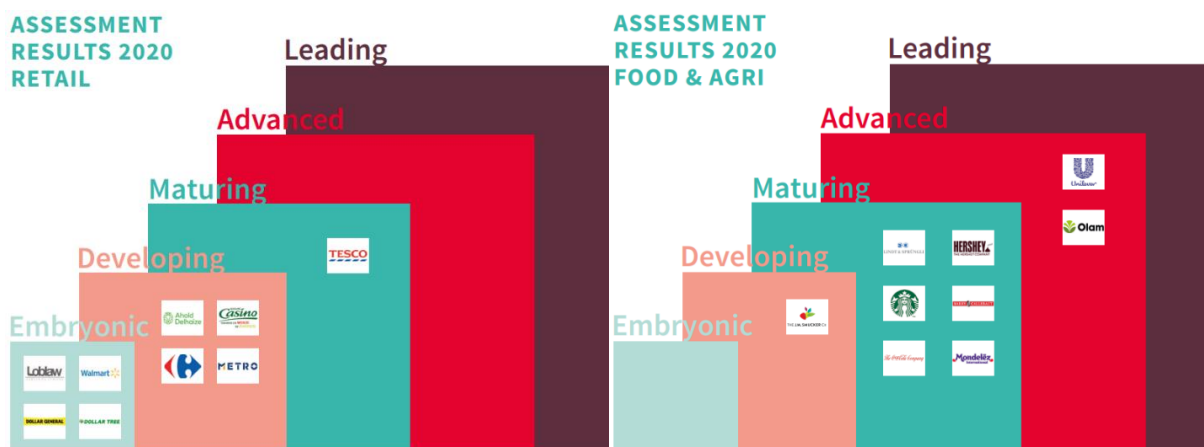
Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bron: Platform Living Wage Financials

De ondernemingen die zich vorig jaar in de startfase bevonden zit alleen LVMH nog in deze fase. De overige ondernemingen hebben progressie gemaakt.

In eerste instantie richtte het initiatief zich op de textielindustrie, maar sinds 2019 richt het PLWF zich ook op andere industrieën zoals de landbouw en de food- en detailhandel. Binnen de landbouw en voedselindustrie laten de onderneming binnen twee jaar goede progressie zien. Met de meeste van deze ondernemingen wordt nu de dialoog gevoerd over het belang van een leefbaar loon binnen de algehele strategische bedrijfsvoering en het opzetten van effectieve processen om binnen hun hele keten een leefbaar loon te waarborgen.

Bron: Platform Living Wage Financials

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

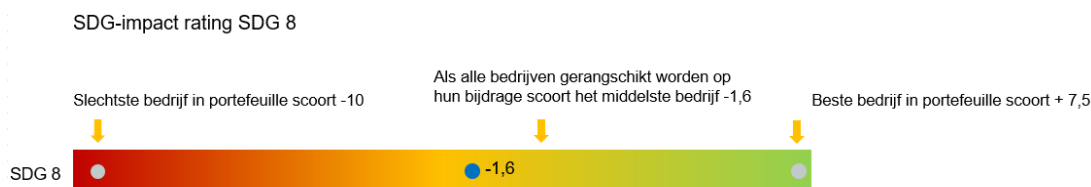
Het boeken van voortgang binnen de detailhandel is een grotere uitdaging. Dit komt met name omdat deze ondernemingen binnen hun keten te maken hebben met meer bedrijven, over het algemeen veel werknemers hebben en veel producten aanbieden. Dit is ook terug te zien in de voorlopige resultaten. De meeste ondernemingen zijn nog zoekende hoe het leefbaar loon te adresseren. Het PLWF ondersteunt deze ondernemingen daarbij.

Binnen de beursgenoteerde beleggingen bedrijven selecteren die een positieve bijdrage leveren

Het Fonds heeft de ambitie meer in (beursgenoteerde) bedrijven te beleggen die een bijdrage leveren aan SDG 8, Eerlijk werk en economische groei. In 2020 heeft het Fonds gewerkt aan het inzichtelijk maken van de impact die het maakt op deze SDG. Alle beleggingen in aandelen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerd vastgoed krijgen een score. Per eind 2020 belegt het Fonds in beursgenoteerde bedrijven via de beleggingsfondsen van Northern Trust, T.Rowe Price, Vanguard, Legal & General, BlackRock en Aberdeen Standard Life. Deze score loopt uiteen van -10 een bedrijf met een sterk negatieve bijdrage tot +10 voor een bedrijf met een sterk positieve bijdrage. De onderstaande illustratie geeft de score van het middelste bedrijf (de mediaan) nadat we alle beleggingen rangschikken. Deze score is nu nog negatief. Dit onderstreept het belang van verdere verduurzaming van de portefeuille om de bijdrage aan de doelen te verbeteren.

voor

Bron: ISS. Toelichting: ondernemingen krijgen een score van -10 tot +10 afhankelijk van of zij zorgdragen voor goede arbeidsrechten en -omstandigheden voor hun werknemers of voor werknemers elders in de productieketen. Hoe duurzamer de onderneming, hoe hoger de score.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

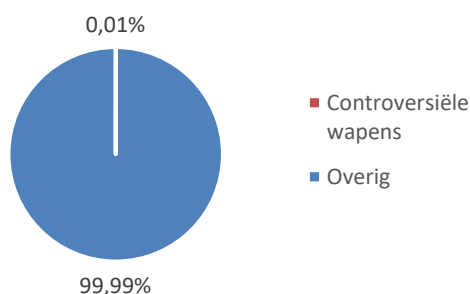
6. Het voorkomen van negatieve impact

Het Fonds wenst de negatieve impact van haar beleggingen op het milieu of de maatschappij of het risico op waardevermindering te vermijden of te voorkomen. Na een inventarisatie van de belangrijkste (potentiële) negatieve effecten richt het Fonds zich op de landen en/of bedrijven op sanctielijsten, mensenrechten en arbeidsomstandigheden, de gezondheid van de mens en klimaatverandering. Daarnaast beoordeelt het Fonds diverse andere negatieve effecten op de beleggingsportefeuille.

Het Fonds mag niet beleggen in ondernemingen of landen waarvoor een wettelijk besluit tot een handelsembargo door de EU (EU Sanctielijst) of de VN (VN Veiligheidsraad Sanctielijst) is afgegeven.

Ook mag niet belegd worden in ondernemingen die betrokken zijn bij de productie, toelevering, distributie of verkoop van controversiële wapens, zoals clusterbommen, landmijnen, nucleaire wapens en biologische en chemische wapens. Alleen in het geval er binnen beleggingsfondsen voor een heel klein deel belegd wordt in deze wapens wordt dit geaccepteerd, tot een maximum van 0,5% van de gehele portefeuille (op basis van marktwaarde).

Bedrijven betrokken bij de productie van controversiële wapens

Bron: MSCI, Kempen

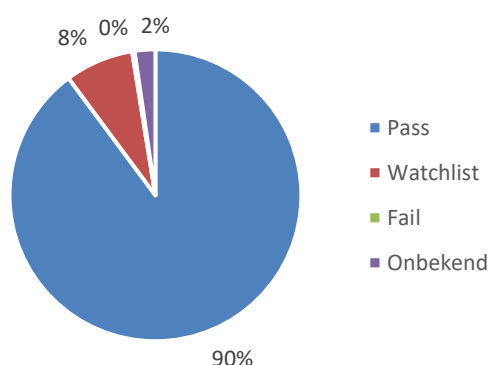
Er wordt binnen een passief beleggingsfonds in ondernemingen belegd die worden gerelateerd aan controversiële wapens. Dit is het beleggingsfonds van Vanguard (4). In dit beleggingsfonds is dit minder dan 5%. Het Fonds heeft tijdens de implementatie van het beleggingsplan voor 2021 besloten dit Fonds op een natuurlijke manier af te bouwen. Op het moment van schrijven van dit jaarverslag wordt niet meer belegd in dit beleggingsfonds en daarmee niet meer in controversiële wapens.

Het Fonds is aansluitend op SDG 16, Vrede, justitie en sterke publieke diensten, van mening dat bedrijven de verantwoordelijkheid hebben om met respect voor de maatschappij te ondernemen. Als een onderneming ernstige negatieve impact heeft veroorzaakt dan kiest het Fonds ervoor deze uit te sluiten van de beleggingen. Hiervoor wordt de UN Global Compact als maatstaf gebruikt (en volgend jaar uitgebreid naar de OESO-richtlijnen). Ondernemingen die negatief scoren op deze maatstaf moeten doorgaans ook grote kosten maken om de schade te herstellen, veelal ook door juridische claims.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

In de figuur is te zien dat het Fonds per eind 2020 wel belegde in ondernemingen die dergelijke rechten schenden. Dit was het geval voor minder dan 0,2% van de totale portefeuille en binnen de aandelen in de aandelenfondsen van beheerder Vanguard en T.Rowe Price, de staatsobligaties van opkomende landen en bedrijfsobligatie (1) binnen het Fonds van beheerder LGIM. De 19 staatsobligaties met een Fail status zijn uitgegeven door 2 landen, Mexico en Peru.

Global Compact Screening

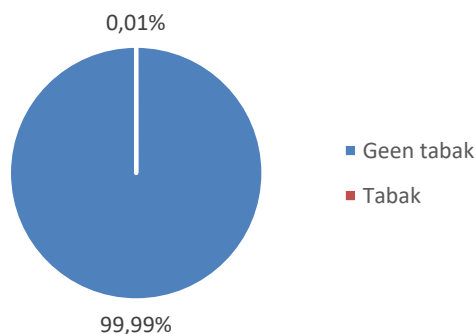

Bron: MSCI, Kempen

Roken brengt ernstige schade toe aan de gezondheid, waarbij het niet uitmaakt in welke mate gerookt wordt. Het Fonds heeft dan ook besloten, aansluitend op SDG 3, Goede gezondheid en welzijn, niet te willen beleggen in bedrijven die betrokken zijn bij de productie, toelevering, distributie en/of verkoop van tabak en tabak gerelateerde producten.

Het Fonds belegt op dit moment in minder dan 0,05% van de portefeuille in ondernemingen die worden gerelateerd aan de productie of verkoop van tabak. Dit komt neer op 5 bedrijven, die actief zijn in opkomende landen. Deze bedrijven zijn onderdeel van de aandelenfondsen van de beheerder Vanguard. Door de verkoop van de fondsen van deze beheerder belegt het Fonds inmiddels niet meer in bedrijven die betrokken zijn bij het gebruik van tabak.

Bedrijven betrokken bij het gebruik van tabak

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Om de negatieve effecten van klimaatverandering te voorkomen richt het Fonds zich op drie zaken:

1. Het reduceren van de CO₂-uitstoot met als doel uiteindelijk klimaatneutraal te zijn;
2. Inzichtelijk hebben wat de blootstelling is naar mogelijke 'stranded assets', en;
3. Het vermijden van beleggingen in CO₂-intensieve bedrijven zoals kolenmijnen.

Ad 1: De uitstoot van CO₂ reduceren

Het Fonds ondersteunt de doelstelling van het Klimaatakkoord om de uitstoot van de schadelijke broeikasgassen wereldwijd terug te dringen en daarmee de negatieve impact op het klimaat te beperken en uiteindelijk zelfs te voorkomen. Dit betekent bij aanvang een reductie van de uitstoot van 50% en de jaren erna een reductie van circa 7%. Deze doelstelling kan niet in een jaar gerealiseerd worden. Hier is meer tijd voor nodig, waarbij eerst inzichtelijk gemaakt moeten worden wat precies de CO₂-uitstoot is die de beleggingen van het Fonds met zich mee brengen en dan geleidelijk maatregelen worden genomen.

	Transparantie bedrijven (aantal / weging)	Emissie Scope 1 & 2 (ton CO ₂)	Emissie Scope 3 (ton CO ₂)
Portefeuille	56% / 79%	34.734	142.507
Benchmark	57% / 78%	45.704	200.151
Vershil	-1% / +1%	-24%	-29%

Bron: ISS.

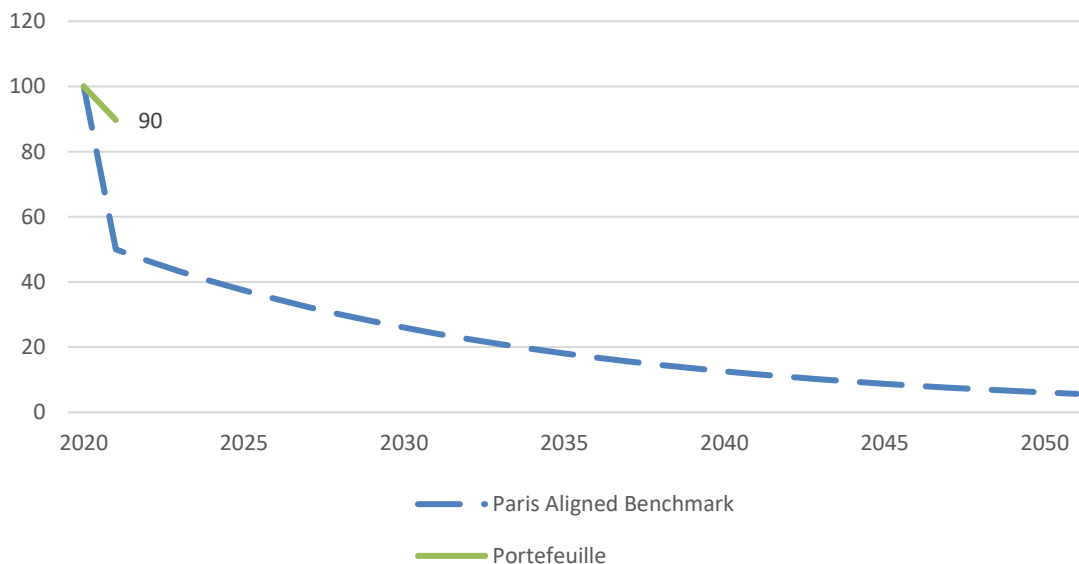
De totale CO₂ voetprint van de beleggingen in de categorieën aandelen ontwikkelde en opkomende landen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerde vastgoedbeleggingen per eind 2020 afgenomen tot 34.734 tCO₂e (in 2019 35.394 tCO₂e). Scope 1 & 2 uitstoot is de uitstoot die de onderneming zelf heeft veroorzaakt in bijvoorbeeld de productiefaciliteiten, kantoren, logistiek en personeelsreizen. Als de uitstoot van leveranciers en afnemers ook wordt meegenomen dan ligt de voetprint een stuk hoger: 142.507 tCO₂e (in 2019 153.056 tCO₂e). De absolute uitstoot van het Fonds is echter afhankelijk van de omvang van het belegde vermogen.

Als we corrigeren voor dit effect door een relatieve maatstaf (de CO₂-uitstoot per miljoen euro belegd vermogen) gebruiken, zien we een daling van 10% in vergelijking met eind 2019. Ondanks dat het Fonds een verlaging ten opzichte van 2019 heeft gerealiseerd sluit dit nog niet helemaal aan bij de klimaatdoelstelling en gaat het Fonds, afhankelijk van de implementatiemogelijkheden, stappen zetten de CO₂-uitstoot verder te verminderen. Het doel is om het pad van de Paris Aligned Benchmark (PAB) zoals weergegeven in de figuur te volgen en uiteindelijk klimaatneutraal te zijn in 2050.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

CO₂-uitstoot (eind 2019 = 100)

Bron: ISS, Kempen

In 2020 is het Fonds ook gestart met de meting van de CO₂-uitstoot binnen de categorie staatsobligaties van opkomende landen. De uitstoot van deze categorie bedraagt 4.831 tCO₂e.

In het geval dat de klimaatdoelstellingen niet gerealiseerd worden, kan het aantal overstromingen, droogtes en stormen toenemen, het zogenaamde fysieke risico. In het MVB-beleid van het Fonds is een nadere toelichting op dit risico gegeven. Het Fonds heeft een inschatting gemaakt van de mogelijke financiële gevolgen van dergelijke gebeurtenissen. Het mogelijke verlies in de categorieën aandelen ontwikkelde en opkomende landen, bedrijfsobligaties en beursgenoteerde vastgoedbeleggingen komt neer op ongeveer 1% van het totale pensioenvermogen. In eurotermen is dit € 10,6 miljoen. Vooralsnog worden op dit punt nog geen (gekwantitatieve) doelstellingen geformuleerd.

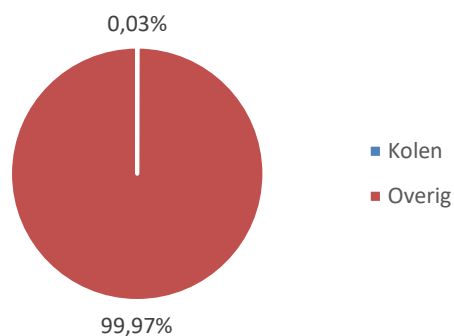
Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Ad 2 en 3: Risico van 'Stranded Assets' in kaart brengen en klimaatintensieve bedrijven vermijden

De klimaatverandering leidt ook tot andere negatieve maatschappelijk effecten. Deze effecten worden ook steeds vaker gezien als beleggingsrisico's. Op korte termijn zal de maatschappij een energietransitie moeten doormaken wat zorgt voor het risico op zogenaamde 'stranded assets'.

De meest klimaatintensieve brandstoffen, zoals kolen, komen als eerst in aanmerking. Daarom is besloten niet meer in kolenmijnen te beleggen en gedurende 2021 zullen ook kolencentrales worden uitgesloten. Het Fonds zal verder onderzoek doen naar de gevolgen van de energietransitie op oliebedrijven en of hier actie op moet worden ondernomen.

Bedrijven betrokken bij de productie van kolen

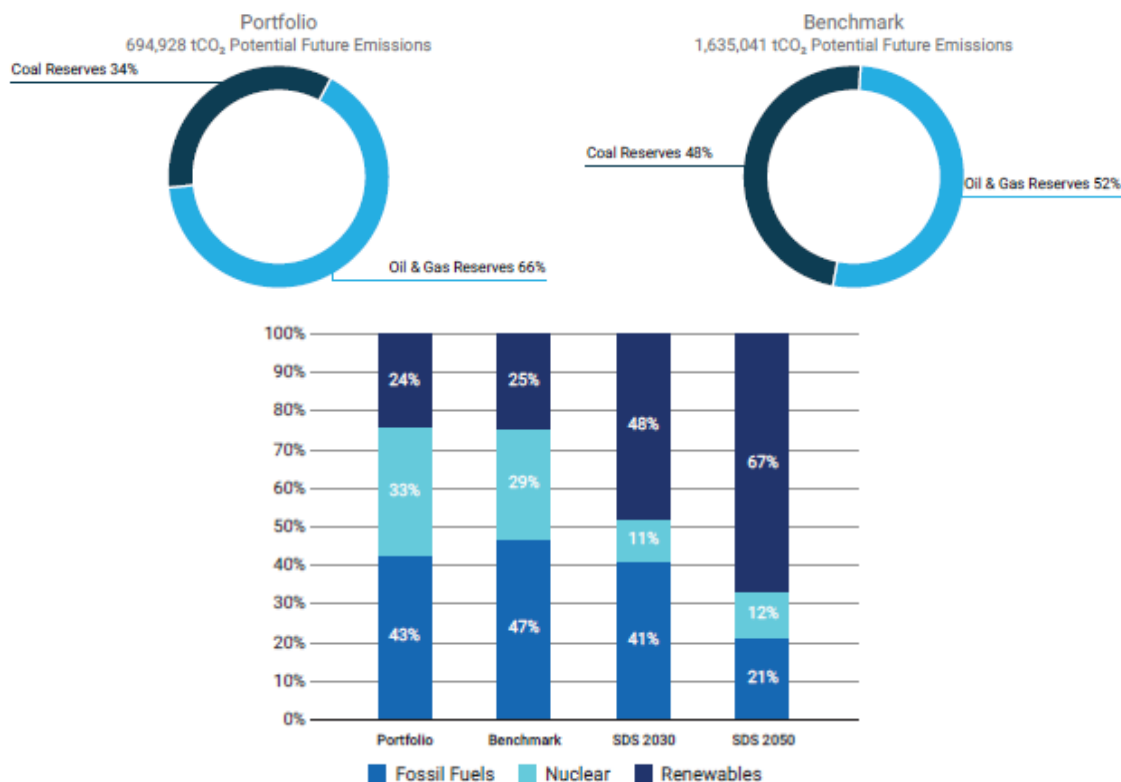
Bron: MSCI, Kempen.

Een inschatting van de benodigde energiebronnen om de energietransitie te realiseren en van de totale fossiele brandstofreserves zijn weergegeven in onderstaande figuren. Om de klimaatdoelstellingen (SDS 2030 en 2050) te realiseren zal het aandeel van hernieuwbare energiebronnen over tijd moeten toenemen. Het Fonds is aan het onderzoeken op wat voor manier dit het beste kan worden vormgegeven..

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Inzicht in andere negatieve effecten

Bron: ISS.

Het Fonds bekijkt, naast bovenstaande duurzaamheidsaspecten met een (potentiële) negatieve impact, andere ongunstige effecten binnen de beleggingsportefeuille. Vanaf volgend jaar is het Fonds vanwege de SFDR-wetgeving verplicht om hierover te rapporteren. Op dit moment heeft het Fonds nog geen beleid geformuleerd hoe om te gaan met deze effecten en is nog niet alle data in lijn met de vereisten beschikbaar. Als deze effecten significante risico's vormen en prioriteit krijgen zal het Fonds beleid formuleren.

De lijst van alle beleggingen waar het Fonds niet in wenst te beleggen, oftewel de uitsluitingenlijst, wordt gepubliceerd op de website. De bijlage van dit jaarverslag bevat het overzicht per eind 2020.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

7. Aanzetten tot goed ondernemingsbestuur

Goed ondernemingsbestuur is de basis van maatschappelijk verantwoord beleggen. Het Fonds is zich hierbij bewust dat MVB niet alleen betekent dat de uitvoering door uitvoeringpartners en externe vermogensbeheerders en de beleggingsportefeuille maatschappelijk verantwoord dienen te zijn, maar ook dat het ondernemingsbestuur van het Fonds zelf goed is en dit blijft ontwikkelen. Alleen dan kan over de hele breedte op de lange termijn een maatschappelijke bijdrage worden geleverd.

Goed ondernemingsbestuur begint bij het Fonds zelf

Het Fonds beschikt over beleidskaders waarin staat hoe het Fonds functioneert en hoe en op welke manier evaluatie plaatsvindt. Het Fonds heeft voor maatschappelijk verantwoord beleggen in het MVB-beleid de governancestructuur vastgelegd.

Het Fonds onderzoekt periodiek de mening van de deelnemers over MVB. Het bestuur heeft een gezamenlijke verantwoordelijkheid voor het MVB-beleid en de uitvoering. Een bestuurslid heeft de verantwoordelijkheid gekregen om de voortgang te bewaken. Het verantwoordingsorgaan van het Fonds wordt ten slotte geïnformeerd over het gekozen beleid en over de uitvoering van het beleid.

Goed ondernemingsbestuur bij uitvoeringpartners en vermogensbeheerders

Het Fonds beoordeelt of het MVB-beleid van haar uitvoeringpartners en vermogensbeheerders materieel van het MVB-beleid van het Fonds afwijkt. Bij een nieuw aan te stellen partij wordt dit expliciet in de beoordeling meegenomen.

In het geval het Fonds nieuwe eisen stelt aan een bestaande partij start het Fonds de dialoog. In deze dialoog maakt het Fonds haar wensen kenbaar en stelt het de wederpartij in staat te reageren. Afhankelijk van het onderwerp wordt verder vervolg gegeven.

Op dit moment voert het Fonds de dialoog met de vermogensbeheerders in de beleggingsportefeuille die in totaal ruim 82% van het vermogen van het Fonds beheren om te oordelen of de beheerders invulling geven aan hun MVB-beleid in lijn met het IMVB-convenant en internationale standaarden, en indien van toepassing om de beheerder aan te zetten de gedachte achter het convenant en eventueel vereisten in hun beleid op te nemen. De dialoog met de overige vermogensbeheerders starten in de tweede helft van 2021. Het Fonds beoogt voor het eind van 2021 de dialogen via de fiduciaire vermogensbeheerder afgerond te hebben. De tabel hieronder geeft de huidige status van de dialogen weer.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Vermogensbeheerder (% van het belegd vermogen)	Beleggingscategorie	Onderschrijven van UNGP en OESO- richtlijnen	MVB-due diligence*	Stemmen en dialoog	Bieden van herstel en verhaal	Actie bij onvoldoende voortgang van de dialoog
Aberdeen Standard Life (3,6%)	Bedrijfsobligaties	Ja	Ja	Dialoog met obligatieuitgevers	Ja	Opzoeken van andere belanghebbenden, uitsluiting en verkoop
Aegon (7,8%)	Nederlandse hypotheek	Ja, hebben zelf het IMVO- convenant voor verzekeraars ondertekend	Ja	Dialoog met hypotheeknemers	Ja	Uitsluiting en verkoop
ASR (1,5%)	Nederlandse hypotheek	Ja	Ja	Dialoog met hypotheeknemers	Ja	Uitsluiting en verkoop
BlackRock (9,6%)	Bedrijfsobligaties, liquiditeiten	Ja	Ja	Allebei	Ja	Uitsluiting en verkoop
Insight (32,2%)	LDI, liquiditeiten	Nee, wel van PRI, Climate Action 100+ en CDP	Ja	Dialoog met tegenpartijen en overheden	Nvt	Uitsluiting en verkoop
Legal & General (4,1%)	Bedrijfsobligaties, staatsobligaties opkomende landen	Ja	Ja	Dialoog met obligatieuitgevers	Ja	Uitsluiting en verkoop
Northern Trust (23,4%)	Aandelen, beursgenoteerd vastgoed	Ja	Ja	Allebei	Ja	Uitsluiting en verkoop

*Bron: Kempen. *In een 'due diligence'-onderzoek onderzoekt een beheerder de maatschappelijke aspecten van een beleggingsbeslissing, met speciale aandacht voor negatieve impacts.*

Goed ondernemingsbestuur in de beleggingsportefeuille

Het Fonds stimuleert binnen haar beleggingen indirect goed ondernemingsbestuur:

1. Als betrokken aandeelhouder via het uitbrengen van stemmen en het voeren van de dialoog met bedrijven waar het in belegt;
2. Door bedrijven met goed ondernemingsbestuur te belonen door er (meer) in te beleggen of minder te beleggen in bedrijven met een minder goed ondernemingsbestuur;
3. Specifiek binnen de vastgoedbeleggingen zich te richten op duurzame vastgoedbeleggingsfondsen.

Ad 1: Het Fonds oefent als betrokken aandeelhouder invloed uit door te stemmen op aandeelhoudervergaderingen

Bij het uitbrengen van de stemmen staan langetermijnwaardecreatie en de thema's van het Fonds centraal.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Dit wil zeggen dat het Fonds naast het aanzetten tot goed ondernemingsbestuur (bijvoorbeeld over het afleggen van verantwoording, bevorderen van transparantie of het voeren van een rechtvaardig beloningsbeleid), ook milieu- en klimaat, arbeidsomstandigheden en mensenrechten belangrijk vindt.

In onderstaande figuur staat hoe vaak het Fonds indirect via één van haar fondsbeheerders (Northern Trust) haar stem heeft uitgebracht en op wat voor manier dit gedaan is. Meer details zijn te vinden in bijlage I.

Stemgedrag in 2020²

	Aantal	Percentage
Northern Trust: Opkomende landen Custom ESG		
Aantal agendapunten om op te stemmen	24.448	
Aantal keer voor management gestemd	21.717	89%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	2.623	11%
Aantal keer niet gestemd	108	0%
Northern Trust: Wereldwijd ESG Leaders		
Aantal agendapunten om op te stemmen	7.302	
Aantal keer voor management gestemd	6.171	85%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	404	6%
Aantal keer niet gestemd	727	10%
Northern Trust: Beursgenoteerd vastgoed		
Aantal agendapunten om op te stemmen	3.834	
Aantal keer voor management gestemd	3.596	94%
Aantal keer tegen management gestemd of onthouden van stemmen	180	5%
Aantal keer niet gestemd	58	2%

Er zijn diverse redenen in 2020 waarom de beheerders tegen het management hebben gestemd. De voornaamste redenen hebben betrekking op overnamebeschermingsmechanismen, reorganisaties, vergoedingen van het management en nieuwe aandelenuitgiften. Daarnaast is vaker tegen voorstellen gestemd van andere aandeelhouders die een negatieve impact zouden hebben op de maatschappij en het milieu of minder passend zijn bij goed ondernemingsbestuur.

Hieronder staan enkele voorbeelden beschreven waarin het Fonds via de beheerders tegen het advies van het management van ondernemingen in de portefeuille heeft gestemd.

- Op 3 juni 2020 is op de vergadering van Alphabet, Inc. het voorstel vanuit diverse aandeelhouders, inclusief het Fonds zelf via de fiduciaire vermogensbeheerder, ondersteund. Door voortdurende controverses bestaat er twijfel in hoeverre de bestaande bestuursstructuur van Alphabet volstaat voor een adequaat toezicht op risico's die de technologieën van de onderneming vormen voor de mensenrechten. Het voorstel kon rekenen op significante steun, maar werd niet aangenomen.

² Percentages kunnen door afronding niet optellen tot 100%.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Alphabet heeft sindsdien initiatieven ondernomen om aan het verzoek tegemoet te komen en stelt zich inmiddels ook proactiever op.

- Op de vergadering van 14 mei 2020 van Equinor ASA heeft het Fonds via haar fiduciaire vermogensbeheerder voor het voorstel gestemd om klimaatdoelen in lijn met het Klimaatakkoord te bepalen en te publiceren. Equinor ASA zet reeds al goede stappen op dit gebied en het Fonds waardeert alle bestaande initiatieven van Equinor met betrekking tot de vermindering van de uitstoot van broeikasgassen en de aangekondigde ambities voor 2050. Het is echter wel belangrijk nader toegelicht te zien hoe de onderneming haar ambities heeft berekend, zodat gekeken kan worden of deze in overeenstemming zijn met het scenario van een opwarming van de aarde met minder dan 2 °C. Dit heeft het Fonds nader geadresseerd via de dialoog. Sindsdien heeft Equinor verdere stappen gezet om duidelijke en transparante doelen voor vermindering van de uitstoot te formuleren.
- Het Fonds heeft op de vergadering van Equinix, Inc. op 18 juni 2020 gestemd voor het verstrekken van aanvullende informatie over politieke bijdragen, inclusief donaties aan beroepsverenigingen. Dit stelt aandeelhouders in staat de daaraan verbonden risico's beter te beoordelen.

Voeren van de dialoog namens het Fonds

Het Fonds gaat via de fiduciaire manager in gesprek met bedrijven waar (potentiële) negatieve impacts op goed ondernemingsbestuur, bijvoorbeeld een niet geschikt beloningsbeleid of beschermingsmechanismen tegen overnames, is geïdentificeerd. Het doel van deze dialoog is om deze negatieve impacts te beëindigen of de onderneming maatregelen te laten treffen toekomstige incidenten te voorkomen.

Met Roche Holding AG, een van de grootste farmaceuten en toonaangevend op het gebied van kankerbehandelingen, zijn in korte tijd twee trajecten gestart, 1) hun agressieve commercie en 2) hun reactie op de COVID-uitbraak. Initieel werd contact met Roche gezocht omdat Roche betrokken was bij omkoping van ambtenaren van het ministerie van Volksgezondheid in Irak. Het doel was binnen de organisatie passende stimulansen voor verkopers te introduceren, waaronder (financiële) langetermijndoelstellingen en niet-financiële doelstellingen. Daarnaast wordt meer aandacht besteed aan klantbetrokkenheid.

Hun betrokkenheid in het vergroten van de COVID-testcapaciteit was essentieel wat tegelijkertijd ook reputatierisico introduceerde. Roche is de eigenaar van het recept van de lysisbuffer, een essentieel ingrediënt voor de COVID-testen. Via de dialoog is benadrukt met overheden samen te werken en het recept te delen, oftewel de maatschappelijke belangen voor de financiële belangen te stellen. Ook met oog op het voorkomen van negatieve nieuwsberichten. Roche stelde zich proactief op en werkte de maanden erna goed samen met overheden, zorgverleners, leveranciers en laboranten de COVID-uitbraak te bestrijden.

Ad 2: Meer beleggen in landen en bedrijven met een goed ondernemingsbestuur

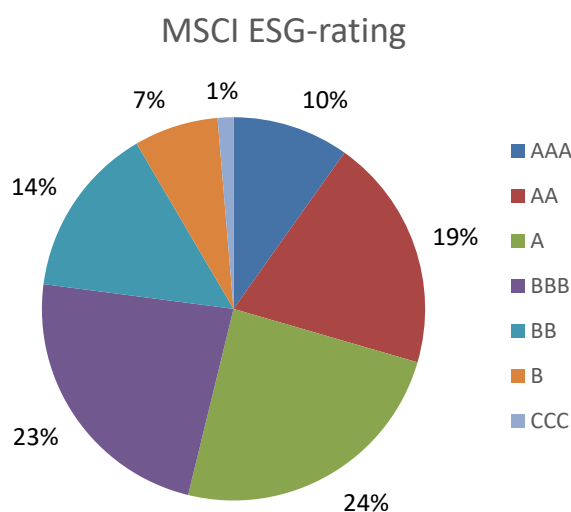
Binnen de categorie aandelen ontwikkelde landen hanteert het Fonds een 'best-in-class' aanpak. Met een best-in-class aanpak wordt nagestreefd om alleen te beleggen in ondernemingen die goed scoren op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen waarbij goed ondernemingsbestuur een belangrijk onderdeel is. De selectie van ondernemingen die goed scoren op MVB-gebied wordt vormgegeven door de selectie van ondernemingen op basis van 'ESG-ratings'.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

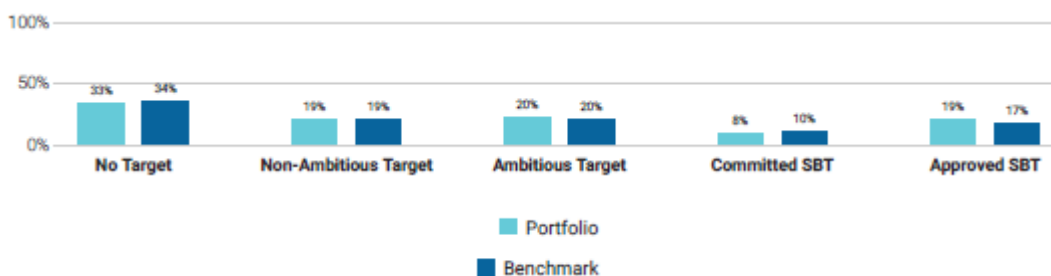
Minder beleggen in landen of bedrijven met een lage score op het gebied van maatschappelijk verantwoord ondernemen

Ongeveer 0,5% van de portefeuille heeft de laagste ESG-rating (CCC). Het gaat om bedrijven binnen de beleggingsfondsen van Northern Trust, T.Rowe Price, Vanguard, Legal en General en BlackRock. Het Fonds stuurt momenteel niet actief op ESG-ratings. De ESG-rating wordt gehanteerd als MVB-indicator en is belangrijke input voor de keuze van bedrijven om de dialoog mee te voeren.

Inzicht krijgen of bedrijven een klimaatstrategie hebben in lijn met het Klimaatakkoord

Het Fonds is van mening dat het hebben van een klimaatstrategie ook onderdeel is van goed ondernemingsbestuur en het tegelijkertijd van belang is haar eigen klimaatdoelstellingen te realiseren. Ongeveer 47% van de beleggingen is belegd in bedrijven die een klimaatstrategie hebben met een expliciete 2°C committering (de zogenaamde 'Science Based Targets (SBT)'), 33% van de beleggingen in de portefeuille is belegd in bedrijven zonder klimaatstrategie. Per situatie moet worden beoordeeld of dit een probleem is, niet ieder bedrijf draagt immers materieel bij aan het klimaatprobleem.

Bron: ISS.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Ad 3: Goed ondernemingsbestuur binnen de vastgoedbeleggingen

Op het gebied van goed ondernemingsbestuur geeft de organisatie GRESB inzicht in hoe de organisatie, bijvoorbeeld de vermogensbeheerder of de lokale beheerder van een winkelcentrum, om gaat met milieu, sociale en governanceaspecten. De gedachtegang hierbij is dat voor verdere verduurzaming van vastgoed het juiste beleid, gekwalificeerde mensen, transparantie, systemen en meetgegevens nodig zijn.

In onderstaande tabel zijn de GRESB-scores van de vastgoedbeleggingsfondsen van het Fonds weergegeven. Te zien is dat de vastgoedfondsen een zeer goede score behalen. Als een beleggingsfonds een (te) lage score haalt, is dit reden voor het Fonds de belegging te heroverwegen.

Beleggingsfonds	GRESB Score 2020
Alterra Vastgoed - Woningen	96
CBRE Pan European Core Fund	83
Prologis European Logistics Fund	86

Bron: GRESB.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bijlage I: Meer informatie

Meer informatie over uitvoering van het stembeleid en de dialoog die de vermogensbeheerders van het Fonds voeren

Northern Trust:

- <https://www.northerntrust.com/netherlands/what-we-do/investment-management/stewardship/proxy-voting-policies>
- <https://www.northerntrust.com/europe/about-us/corporate-social-responsibility/2019-csr-report>

Op deze websites wordt het stembeleid gepubliceerd en is een kwartaalrapport en jaarverslag van de engagementmanager voor de beleggingsfondsen van Northern Trust, Hermes, te vinden.

T.Rowe Price:

- <https://www.troweprice.com/corporate/nl/en/what-sets-us-apart/corporate-responsibility/2016-corporate-social-responsibility-report.html>
- https://www.troweprice.com/content/dam/trowecorp/Pdfs/2019_T_Rowe_Price_Sustainability_Report_2.pdf

Op deze websites wordt het duurzaamheidsbeleid, inclusief stemoverzicht, gegeven en een toelichting op engagement van T.Rowe Price.

Vanguard:

- <https://www.vanguard.nl/portal/site/institutional/nl/en/about-vanguard/portal/site/institutional/nl/en/about-vanguard/how-funds-voted>
- <https://www.vanguard.nl/portal/site/institutional/nl/en/about-vanguard/investment-stewardship-overview>

Op deze websites wordt het stembeleid gegeven en een toelichting op engagement en twee keer per jaar het engagementrapport gepubliceerd van Vanguard.

Kempen:

<https://www.kempen.com/nl/asset-management/responsible-investment?>

Op deze website wordt het jaarverslag van de fiduciaire vermogensbeheerder gepubliceerd inclusief inzicht in de dialoog met individuele ondernemingen (naast inzicht in de collectieve initiatieven).

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Bijlage II: Uitsluitingen per eind 2020

Controversiële wapens (clustermunitie, nucleaire wapens en anti-persoonsmijnen)

Bedrijf	Bedrijf	Bedrijf
Anhui Great Wall Military Industry Co	Hanwha Corp	Leidos Holdings
Aryt Industries	Hanwha Engineering & Construction	LIG Nex1 Co., Ltd.
Ashot - Ashkelon Industries	Honeywell International	Lockheed Martin
AVIBRAS INDUSTRIA AEROESPACIAL	Huntington Ingalls Industries	Motovilikha Plants JSC
Bharat Dynamics	Inner Mongolia North Heavy Industries Group	Nabha Power
Boeing Distribution Services	IMI Systems	National Presto Industries
BWX Technologies	Jacobs Engineering Group	Northrop Grumman Corp.
China Aerospace Science And Technology Corporation	Korea Aerospace Industries	NORTHROP GRUMMAN INNOVATION SYSTEMS, INC.
China North Industries Group Corporation	Larsen And Toubro Limited	NORTHROP GRUMMAN SYSTEMS CORPORATION
China North Industries Corporation	Larsen & Toubro Infotech	Poongsan
China Spacesat	L&T Finance	Poongsan holdings
Elbit Systems	L&T Infrastructure	Roketsan Raket Sanayi Ve Ticaret Anonim Sirketi
Fluor Corporation	L&T Shipbuilding	Serco Group
General Dynamics Corporation	L&T Technology Services Ltd	The Boeing Company
HANWHA AEROSPACE CO.		

Global Compact Fail (corruptie en schendingen arbeids-, mensenrechten en milieu)

Bedrijf	Bedrijf	Bedrijf
Barrick Gold	JBS	PT Indonesia Asahan Aluminium
Bayer	Jiangxi Copper Co.	Southern Copper Corporation
Coal India	MMC FINANCE Ltd.	The GEO Group
Construtora Norberto Odebrecht S.A.	NTPC LIMITED	TIGER BRANDS LIMITED
Corecivic	OCP	Tokyo Electric Power Company
Energy Transfer Operating, L.P.	Odebrecht Finance	Vale
Energy Transfer Partners LP	PETROBRAS	Vedanta Limited
Freeport-McMoRan	Petrochina Company	Vedanta Resources PLC
GMK Noril'skiy nikel' PAO	PETROLEOS DEL PERU - PETROPERU S.A.	Wal-Mart
Grupo Mexico	PETROLEOS MEXICANOS	Zijin Mining Group Co.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Tabak

Bedrijf	Bedrijf	Bedrijf
22ND CENTURY GROUP, INC.	GILLA INC.	PT Hanjaya Mandala Sampoerna Tbk
7-ELEVEN MALAYSIA HOLDINGS BERHAD	Globbrands Group Ltd	Reynolds American Inc.
A1 group	GODFREY PHILLIPS INDIA LIMITED	SCANDINAVIAN TOBACCO GROUP A/S
AL-EQBAL INVESTMENT COMPANY PLC	Golden Tobacco Ltd	SCHWEITZER-MAUDUIT INTERNATIONAL, INC.
Altria Group, Inc.	Gotse Delchev Tabac AD	SHANGHAI INDUSTRIAL HOLDINGS LIMITED
AMCON DISTRIBUTING COMPANY	HEALTHIER CHOICES MANAGEMENT CORP.	SHEEN TAI HOLDINGS GROUP COMPANY LIMITED
Anhui Genuine New Materials Co Ltd	Huabao Flavours & Fragrances Co Ltd	SHENZHEN JINJIA GROUP CO., LTD.
B.A.T CAPITAL CORPORATION	HUABAO INTERNATIONAL HOLDINGS LIMITED	Shiner International Inc
B.A.T. INTERNATIONAL FINANCE P.L.C.	IMPERIAL BRANDS FINANCE PLC	Shumen Tabac AD
B.A.T. Netherlands Finance B.V.	IMPERIAL BRANDS PLC	SILA HOLDING Plc
BADECO ADRIA d.d. Sarajevo	Indonesian Tobacco Tbk PT	Sinnar Bidi Udyog Ltd
BIZIM TOPTAN SATIS MAGAZALARI ANONIM SIRKETI	ITC LIMITED	Slantse Stara Zagora Tabak AD
Bots Inc	JAPAN TOBACCO INC.	Smokefree Innotec Inc
Bright Packaging Industry Bhd	Jerusalem Cigarette Co Ltd	Societe Ivoirienne des Tabacs SA
BRITISH AMERICAN TOBACCO (MALAYSIA) BERHAD	Jordanian Duty Free Shops PSC	STANDARD DIVERSIFIED INC.
British American Tobacco (Zambia) Plc	JT International Financial Services B.V.	Swedish Match AB
BRITISH AMERICAN TOBACCO BANGLADESH CO. LTD.	Karelia Tobacco Company Inc SA	Taiwan FamilyMart Co Ltd
British American Tobacco Kenya plc	Khyber Tobacco Company Ltd	Tanzania Cigarette Company Ltd
BRITISH AMERICAN TOBACCO P.L.C.	KT&G Corporation	THE WEST INDIAN TOBACCO COMPANY LIMITED
British American Tobacco Uganda	KUK-IL PAPER MFG CO.,LTD	TONGYANGMOOLSAN CO.,LTD
British American Tobacco Zimbabwe (Holdings) Ltd	MAJESTY GOLF & Co.,Ltd	Tri Pack Films Ltd
Bulgartabac holding AD	McColl's Retail Group PLC	TSL Ltd
Carreras Ltd	MEDIGREEN HOLDINGS CORPORATION	TTCM CHINA, INC.
Cat Loi JSC	Miquel y Costas & Miquel, S.A.	TURNING POINT BRANDS, INC.
CEYLON TOBACCO COMPANY PLC	MUDANJIANG HENGFENG PAPER CO., LTD	Tutunski Kombinat AD Prilep
China Boton Group Company Limited	NEW TOYO INTERNATIONAL HOLDINGS LTD	Union Investment Corporation PSC
Coka Duvanska Industrija ad Coka	Nicotiana BT Holding AD	Union Tobacco and Cigarette Industries Company PSC
Compania de Distribucion Integral Logista Holdings, S.A.	Nolato Aktiebolag	UNIVERSAL CORPORATION

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

CONG TY CO PHAN NGAN SON	NTC Industries Ltd	Vapor Group Inc
CORE-MARK HOLDING COMPANY, INC.	Old Holdco, Inc.	Vapor Hub International Inc
CTO Public Company Ltd	Pakistan Tobacco Company Ltd	VECTOR GROUP LTD.
Duvanska industrija ad Bujanovac	Pazardzhik BTM AD	Veles Tabak AD Veles
Duvanski Kombinat ad u stecaju Podgorica	PHILIP MORRIS (PAKISTAN) LTD	Vien Dong Investment Development Trading Corp
Eastern Company SAE	Philip Morris CR as	VPR Brands LP
ELECTRONIC CIGARETTES INTERNATIONAL GROUP, LTD.	Philip Morris International Inc.	VST INDUSTRIES LIMITED
ESSENTRA PLC	Philip Morris Operations a.d. Nis	Wee-Cig International Corp
EUROCASH SPOLKA AKCYJNA	PT Bentoel International Investama Tbk	Wismilak Inti Makmur Tbk PT
Fyolo Technology Corp	PT Gudang Garam Tbk	Yuri Gagarin AD

Kolenmijnen

Bedrijf	Bedrijf	Bedrijf
Agritrade Resources Limited	Indika Energy Capital II Pte Ltd.	PT Golden Energy Mines TBK
Alliance Holdings GP LP	Indika Energy Capital III Pte Ltd.	PT Harum Energy TBK
Alliance Resource Operating Partners LP	Indo Energy Finance BV	PT Indika Energy Tbk
Alliance Resource Partners LP	Indo Energy Finance II BV	PT Indo Tambangraya Megah Tbk
Altius Minerals Corporation	Indo Integrated Energy BV	PT Indonesia Asahan Aluminium (Persero)
Anhui Hengyuan Coal Industry & Electricity Power Co., Ltd.	Inner Mongolia Yitai Coal Co., Ltd.	PT Trada Alam Minera Tbk
Arch Resources, Inc.	Jastrzebska Spolka Weglowa SA	PT United Tractors Tbk
Banpu Public Co. Ltd.	Jizhong Energy Resources Co., Ltd.	RAG-Stiftung
Beijing Haohua Energy Resource Co., Ltd.	Kuzbasskaya Toplivnaya Kompaniya PJSC	Rhino Resource Partners LP
Bisichi Plc	KyungDong Invest Co., Ltd.	Sadovaya Group
Brickworks Ltd.	Lubelski Wegiel BOGDANKA SA	Sakari Resources Ltd.
Bumi Investment Pte Ltd.	MC Mining Limited	Semirara Mining & Power Corp.
China Coal Energy Company Limited	Mercator Limited	Shaanxi Coal Industry Co., Ltd.
China Coal Xinji Energy Co., Ltd.	Mitsui Matsushima Holdings Co., Ltd.	Shanghai Datun Energy Resources Co., Ltd.
China Qinfa Group Ltd.	Mongolia Energy Corporation Limited	Shanxi Coal International Energy Group Co., Ltd.
China Shenhua Energy Company Limited	Murray Energy Corporation	Shanxi Lanhua Sci-Tech Venture Co., Ltd.
China Shenhua Overseas Capital Co., Ltd.	NACCO Industries, Inc.	Shanxi Lu'An Environmental Energy Development Co., Ltd.
Cloud Peak Energy Inc.	Natural Resource Partners LP	South32 Ltd.
Cloud Peak Energy Resources LLC	New Hope Corporation Limited	Southern Kuzbass Coal Co. PJSC
Coal India Ltd.	New World Resources plc	Southgobi Resources Ltd.
CONSOL Energy Inc.	Old ANR LLC	Tebian Electric Apparatus Stock Co., Ltd.

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Contura Energy, Inc.	Park Elektrik Uretim Madencilik Sanayi ve Ticaret AS	The Lanna Resources Public Co., Ltd.
Datong Coal Industry Co., Ltd.	Peabody Energy Australia PCI Pty Ltd.	Washington H. Soul Pattinson and Company Limited
DMCI Holdings, Inc.	Peabody Energy Corporation	Wescoal Holdings Ltd.
Eterna Capital Pte Ltd.	Petmin Ltd.	Westmoreland Coal Co.
Exxaro Resources Ltd.	Pingdingshan Tianan Coal Mining Co., Ltd.	Westmoreland Resource Partners LP
Feishang Anthracite Resources Ltd.	PT ABM Investama TBK	Whitehaven Coal Limited
Foresight Energy LLC	PT Adaro Energy Tbk	Wollongong Coal Limited
Foresight Energy LP	PT Adaro Indonesia	Yancoal Australia Ltd.
Gansu Jingyuan Coal Industry & Electricity Power Co., Ltd.	PT Alfa Energi Investama	Yancoal International Resources Development Co., Ltd.
Guanghui Energy Co., Ltd.	PT Bayan Resources Tbk	Yang Quan Coal Industry (Group) Co., Ltd.
Guizhou Panjiang Refined Coal Co., Ltd.	PT Berau Coal Energy	Yankuang Group (Cayman) Ltd.
Gujarat Mineral Development Corporation Limited	PT Bukit Asam Tbk	Yankuang Group Co., Ltd.
Hallador Energy Company	PT Bumi Resources Tbk	Yanzhou Coal Mining Co., Ltd.
Huadian Power International Corp. Ltd.	PT Dian Swastatika Sentosa Tbk	Zhengzhou Coal Industry & Electric Power Co., Ltd.
Huolinhe Opencut Coal Industry Corp. Ltd. of Inner Mongolia	PT Golden Eagle Energy TBK	

Jaarverslag Verantwoord Beleggen 2020 Stichting Pensioenfonds F. van Lanschot

Landen (inclusief sanctielijst)

Land	Land	Land
Belarus	Libya	Sudan
Central African Republic	Myanmar	Syria
Dem. Republic Congo	North Korea	Venezuela
Iran	Russia	Zimbabwe
Iraq	Somalia	
Lebanon	South Sudan	